

INSPIRATIEDAG WNM

Goedemorgen allemaal.

Ik stel me voor: Anneke Kok, feministisch theologe, als sinds 1990 (van de vorige eeuw) ondersteund door het CMC Mensen met een Missie. Met enige onderbrekingen ben ik ingezet als coöperant bij de Niet Goevernamentele Organisatie “Domodungu” in Talca, Chili. Domodungu betekent: Stem van de vrouw in de taal van de Mapuche, één van de inheemse volken van Chili.

Dit gaat dus over een langdurige relatie met Chili en vooral met de problematiek van eenvoudige vrouwen uit de volkswijken. Vrouwen die zijn opgegroeid in een machistische cultuur, meest met een katholieke achtergrond en gesocialiseerd onder de traditionele katholieke moraal. Haar gevoel voor eigenwaarde was, toen ik kwam, nu zo’n 25 jaar geleden, en vlak na het einde van de dictatuur van Pinochet, ver te zoeken.

De beginsituatie, wat trof ik aan:

- vrouwen leefden in een isolement “tussen de vier muren van mijn huis”
- Vrouwen moesten toestemming vragen van haar man om aan onze activiteiten deel te nemen...ze moesten haar deelname rechtvaardigen tegenover man en kinderen: iets leren wat ten goede komt aan het gezin, iets wat geld uitspaart: haar knippen, koken, handwerk. Daarmee moesten we de vrouwen “vangen”.

In gesprekken tussendoor kwamen andere dingen aan het licht: haar minderwaardigheidsgevoel, schuldgevoel, het gevoel altijd te kort te schieten, vooral als moeder. Hoe ze zich opofferen, geweld verdragen. Hoe ze afhankelijk zijn gemaakt van kalmeringsmiddelen.. slechte gezondheid...

Voorbeeld van een vrouw die klaagde over pijn in schouders en armen. Ze had als oudste dochter voor haar broertjes en zusjes gezorgd; ging uit werken op 16-jarige leeftijd als kindermisje; trouwde, zorgde voor haar eigen kinderen; en nu had ze de zorg voor de kleinkinderen omdat haar dochters uit werken gaan....

Kortom: vrouwen hadden weinig recht op zelfbeslissing, autonomie, zowel over haar leven als over haar lichaam.

Ik was verontwaardigd over de uitdrukking *la mujer como persona*, de vrouw als persoon, alsof vrouwen geen eigen persoonlijkheid hadden.

U kunt zich voorstellen dat de vrouwen een enorme behoefte hadden om te praten, en vooral: om beluisterd te worden. Eenmaal uit haar isolement van de vier muren, konden ze bij Domodungu terecht, waar ze in de wekelijkse praatgroepen lucht konden geven aan haar ervaringen, positieve en negatieve. Voor veel vrouwen betekent hun intree in onze organisatie een vóór en een na. De uitwisseling van ervaringen leidt tot herkenning (“dat gebeurt mij ook”) en tot het ontdekken van grotere verbanden, structuren in de samenleving die vrouwen klein houden.

Er zijn van die momenten die in de herinnering blijven als cruciaal voor een persoonlijke optie. Zo herinner ik me een vrouw die me in vertrouwen nam, ze zei: “Ik denk dat ik van mijn geloof af val, want ik neem niet meer alles aan wat de kerk zegt”. Natuurlijk reageerde ik verontwaardigd: De kerk, het instituut heeft niks te maken met jouw geloof! Maar zoiets verander je niet met één zinnetje. Daarvoor is een proces nodig.

INSPIRATIEDAG WNM

Samen met collega's, vrouwen die actief waren in het verzet tijdens de dictatuur en ook zo haar twijfels hadden over de invloed van de traditionele katholieke moraal, is er een proces in gang gezet in de programma's van Domodungu.

"Geloven in de ander", het motto van deze Pinksteractie, kan heel goed toegepast worden op ons werk. Als je gelooft in de ander, moet je beginnen met die ander niet zielig te vinden. Dan geloof je in de eigen kracht van elke mens, en als die niet zichtbaar is, probeer je die boven water te krijgen. Dat soort kracht vond ik in de eerste plaats bij mijn Chileense collega's. Vrouwen die zich niet laten kisten: "wat je niet weet kun je leren" vinden ze.

Ik zelf heb, nadat ik theologie studeerde en me de onthullingen en ontdekkingen van de feministische theologie eigen maakte, mezelf ook een persoonlijke "missie" gesteld: proberen de vertaalslag te maken tussen die bevrijdende theorieën en de levens- en geloofservaringen van vrouwen. Met het doel die ervaringen te plaatsen en waar nodig, te bekritisieren en te verlichten.

Belangrijk hierbij is, dat Domodungu een afhankelijke organisatie is (niet afhankelijk van kerk of politiek), zodat er een vrije ruimte ontstaat waar zonder censuur gepraat kan worden. Dat is wat de vrouwen het meest waarderen van de organisatie: een plek waar je jezelf kunt zijn.

In de praktijk van mijn werk zijn bijbel verhalen een vruchtbaar instrument. Als theologe beschouw ik persoonlijk de bijbel als een uitnodiging, een uitdaging tot verheldering, reflectie en actie.

Aan aanknopingspunten geen gebrek! Ook de bijbel is een product van een patriarchale cultuur, dezelfde als waarin we nu nog leven. Ook bijbelse vrouwen hebben geleden onder –in feministische termen- het patriarchaat, en wat in Chili in de tegenwoordige tijd "machismo" genoemd wordt. Chileense vrouwen van nu identificeren zich gemakkelijk met bijbelse vrouwen, haar situatie, haar verzet, haar strategieën.

U begrijpt dat het dramatiseren een vast onderdeel is van de workshops. Bibliodrama.

Marta en Maria van Betanië, Maria Magdalena, Eva van het paradijs, allemaal vrouwen die model hebben gestaan voor ons vrouwen en die een analyse waard zijn.

Hoe komt het toch dat we steeds moeten beantwoorden aan zekere beelden van vrouwelijkheid? (nederig, dienstbaar, kuis.. enz) Wie heeft dat bepaald? En met watvoor doel en belangen? Is het zo bedoeld? Kan het ook anders?

Het is niet zo dat ik degene ben die daarop de antwoorden geeft. Onze methodologie is gestoeld op die van de *Educación Popular*, volkseducatie (Paulo Freire). Dat houdt in dat er geen sprake is van leraar-leerling verhouding, nee, ieder bezit haar eigen wijsheid. Die delen we in de kring, waar ruimte is voor vragen en twijfels, ideeën en intuïtie. Als coöperant (missionaris) heb ik de verantwoordelijkheid voor het creëren van die ruimte; en gereedschap aandragen waar dat wenselijk is, zowel theoretisch al praktisch.

Het werken met beelden en symbolen heeft vaak een krachtiger resultaat dan woorden. Deze *rugzak* is zo'n symbool. Hij symboliseert het gewicht dat vrouwen met zich mee dragen.

Ter afsluiting van een workshop zet ik hem in de kring en vraag de vrouwen er een steen uit te halen en deze zin af te maken:

"Er valt wat van me af als..."

Enkele voorbeelden uit de praktijk:

INSPIRATIEDAG WNM

Er valt wat van me af als ik me niet schuldig hoef te voelen omdat mijn man me in de steek gelaten heeft.

Er valt wat van me af als ik de twijfels die altijd heb gehad, kan delen met andere vrouwen.

Er valt wat van me af nu ik weet dat het niet normaal is dat mijn man me slaat.

Er valt wat van me af nu ik weet dat ik het recht heb eigen keuzes te maken.

Toch, lieve mensen, vraag ik me soms af of het allemaal zin heeft gehad.

Zeker, ik heb in deze 25 jaar vrouwen zien veranderen; zelfbewuster zien worden; weerbaarder. De organisatie Domodungu bestaat nog steeds; een nieuwe generatie jonge vrouwen, dochters van onze deelneemsters, neemt het stokje over. Zij hebben andere belangen en interesses want in deze jaren is er heel wat veranderd in Chili, maar ze zijn zich ook bewust van het machismo in de samenleving en in de cultuur.

Mijn werk als feministisch theologe gaat verder, de laatste tijd steeds meer in kerkelijke kringen buiten Domodungu. Eindelijk zijn er openingen binnen de kerkelijke structuren waar oog is voor de situatie en de vorming van vrouwen. Ik zet mijn workshops nu in voor een internationale congregatie van missionarissen. Eén van de positieve dingen die de deelneemsters steevast in haar evaluaties opnoemen, is het feit dat de activiteit nu eens door een *vrouw* geleid wordt!

Geloven in de Ander, met een hoofdletter.. Pinksteractie...

Ik zeg wel eens: van de Drie-eenheid is de persoon van de Heilige Geest mijn favoriete. Met God en Jezus gaan mensen soms aan de haal; verzinnen van alles om hen voor hun karretje te spannen. Met de Heilige Geest kan niet gemanipuleerd worden. Zij zit in de lucht, is bries, wind, storm en soms ook vlam, vuur, brand! Onmogelijk om in een potje te stoppen.

Ik vertrouw dan ook op die Geest, die waait waarheen zij wil en zadjes blijft verspreiden die in goede aarde vallen.

Anneke Kok

9 april 2016